

Az afrikaiakon is múlik

A kínai-afrikai együttműködés lehetőségei

Az Afrika Tanulmányok interjúja Chris Aldennel

DR. Chris Aldennel, a London School of Economics egyetem oktatójával, az Afrikában egyre erőteljesebb kínai jelenlét kapcsán beszélgettünk. E téma egyik nemzetközi hírű kutatójaként Dr. Alden a „Kína Afrikában” című projekt vezetője a dél-afrikai Nemzetközi Kapcsolatok Intézetében.

Az elmúlt évtizedben több könyvet írt és cikket közölt az ázsiai-afrikai kapcsolatokról, 1990 és 2000 között pedig a johannesburgi Witwatersrandi Egyetem (WITS) oktatója volt, és számos kutatást végzett az afrikai kontinensen.

Afrika Tanulmányok: Kína jelenléte az afrikai kontinensen nem újkeletű, hiszen az ázsiai óriás és Afrika kapcsolatai végigkísérik a történelmet. A nemzetközi rendszer számára izgalmas kérdés Kína egyre gyorsabb és erőteljesebb „afrikai szerepvállalása”. Erre Ön is utalt már amikor egy 2008-ban megjelent könyvének a „Kína visszatér Afrikába” címet adta. Ön szerint mik e „visszatérés” fő okai, motivációi kínai szemszögből nézve?

Chris Alden: A fő motiváló tényező a nyersanyag-szükséglet biztosításának fenntartása, valamint az új piacok felkutatása. Ez utóbbival kapcsolatban egyre jobban aggasztja Kínát a felismerés, hogy a kapcsolatok tartós fennmaradásához szükséges az, hogy gazdasági és politikai téren is egyre határozottabban vállaljon szerepet a kontinensen.

A.T.: A világpolitika nagy sakkjárában mára Kína vált az egyik legfontosabb játékosává. Egyetért velem abban, hogy más típusú hozzáállása a kontinens dolgaihoz és általában az afrikai szereplőkhöz előnyt jelent neki hídfőállásai kiépítésében, mondjuk az Egyesült Államokkal szemben? A „más típusú hozzáállás” alatt azt értem, hogy Kína más elvárásokat fogalmaz meg (nem köti támogatásai folyósítását olyan feltételekhez, mint például a Valutaalap a strukturális kiigazítási programjaival), máshogyan tárgyal az afrikai nemzetekkel, másként menedzseli afrikai kapcsolatait, illetve más normákhoz és elvekhez igazodik – többek között az elnemkötelezettség jegyében, a bandungi elveket visszahangozva.

C. A.: Igen, Kína sikeresen használja fel múltbeli történeti kapcsolatait a fejlődő országokkal, jelenkori, feltételeket nem előíró marketing stratégiáját, és jövőbeni pozícióit – várhatóan nemsokára a világ első számú gazdaságaként – arra, hogy Afrikában kiemelt szerephez jusson.

A.T.: Lehet azt állítani, hogy „újabb versenyfutás” indult Afrikáért, amelynek legfőbb résztvevői Kína, India, Japán és várhatóan néhány évtizeden belül a többi BRIC-ország (Brazília, Oroszország)? Ha van ilyen verseny, mik a jellemzői?

C. A.: Mindenképpen tapasztalható egyfajta versengés Afrika természeti erőforrásaiért, amelyet a világ legerősebb ipari hatalmai vezetnek, amelyek között mára, a termelésben bekövetkezett változások miatt egyre inkább Kína, India, Brazília és Dél-Korea említhető. Ebben a fázisban aligha lehet megítélni, hogy mennyiben más ez a küzdelem a korábbi „versenyfutástól”, de a retorikája kétségkívül más.

A.T.: Kínának mindig volt hosszú távú elképzelése arról, milyen stratégiai célok mentén akarja alakítani jövőjét és kapcsolatait más nemzetekkel, régiókkal, nemzetközi szervezetekkel. Amikor 2000-ben életre hívták a Kína-Afrika Együttműködési Fórumot (FOCAC), az ázsiai országnak már kész tervei voltak arra, hogyan fogja fejleszteni afrikai kapcsolatait, és 2006-ra különálló Afrika-stratégiát dolgozott ki, amely alapján rendszeresen és következetesen dolgozik a napi megvalósításon a kontinens szinte minden országában. Mi a helyzet azonban e tekintetben az afrikai gondolkodással? Számomra nem tűnik úgy, hogy akár nemzeti, akár az Afrikai Unió szintjén hosszú távú tervezés zajlana. Képes lehet stratégia nélkül Afrika saját hasznára fordítani az újabbnál újabb lehetőségeket?

C. A.: Az afrikaiak kezdenek ráébredni arra, hogy a világ hatalmi centrumai változóban vannak, egy jelentős hatalmi fordulat élhetünk meg a globális térben, és ha ebből előnyt kívánnak kovácsolni, akkor határozottan kell cselekedniük. Maximalizálniuk kell a befektetők eddigénél nagyobb választéka által életre keltett lehetőségek hasznát és a kezükben lévő afrikai találmányokat, hogy Afrika reális fejlesztési igényeinek kielégítésére irányíthassák az erőforrásokat. Néhány kivétellel elmondható, hogy Afrikában az erről szóló vita még bimbózóban van, így korai lenne eldönteni, hogy sikerrel járhatnak-e.

A.T.: Egyetért-e Adama Gaye-val (2007) abban, hogy „Kína alternatív utat ajánlhat Afrika számára ... ami tovább csökkentheti az olyan mára megtépzott hírű szervezetek tekintélyét, mint

mondjuk a Világbank, vagy a Nemzetközi Valutaalap”? De ahogyan sokan boncolgatták már e problémát, és talán leegyszerűsítve szokták feltenni a kérdést: Igaz, hogy Kína többet nyer az afrikai kapcsolatokból, mint maguk az afrikaiak abból, hogy Kínával kooperálnak?

C. A.: Igazából azt mondanám, hogy sok tekintetben Kína (és a többi „új befektető”) kitűnően használja ki az Afrikában komoly veszélyek és veszteségek árán bevezetett új szabályozási környezet adta lehetőségeket. A Bretton Woods-i rendszer és az ehhez kapcsolódóan kidolgozott privatizációs tervek nagy mennyiségű működő tőkét vonzottak Afrikába. Végül is a strukturális átalakítások célja ez volt, hogy a külföldi tőke számára vonzerőt jelentsenek.

A.T.: Kína Afrikában című könyvének egyik zárógondolata, hogy „még nem dőlt el, hogy Kína egyre erőteljesebb jelenléte Afrikában ka-

talizátora lesz-e a kontinens fejlődésének, vagy a jól ismert módon csak egy nagyhatalom saját érdekeinek kiszolgálását jelenti”. Mi erről a véleménye ma, a Kína-Afrika Együttműködési Fórum legutóbbi ülése, és Kína afrikai országokkal kötött bilaterális egyezményeinek tükrében?

C. A.: Ha a kapcsolatokat a kereskedelmi viszonyok terén vizsgáljuk, akkor az afrikaiak számára az ottani modell jól ismert: nyersanyagot exportálnak, cserébe késztermékek behozataláért. Kína felismerte, hogy ezen érdemes lehet változtatni, és a FOCAC kapcsán is megfigyelhető, hogy dolgozik azon, hogy a gazdasági kapcsolatok kilépjenek e keretek közül.

A.T.: Végül, mire számít Afrika következő évtizedei kapcsán, milyen hatása lesz a hangsúlyos ázsiai befolyásnak és jelenlétnek?

C. A.: Bizonyos mértékig az afrikaiakon múlik, hogy ezt a figyelmet és az ázsiai kapcsolatok lehetőségeit saját fejlődésük szolgálatába tudják-e fordítani. Ehhez jó vezetésre és távlati gondolkodásra, stratégiai látásmódra van szükség, ezekből viszont még nem látni elég példát a kontinensen.

Tarrósy István – Radics M. Péter

